

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av säkerhetsutredningslagen och av 20 a § i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av säkerhetsutredningslagen och av 20 a § i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (RP 122/2016 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ledande sakkunnig, polisavdelningen Johanna Puiro, inrikesministeriet
- konsultativ tjänsteman Minna Gråsten, inrikesministeriet
- polisinspektör Mikko Eränen, Polisstyrelsen
- avdelningschef Ilkka Hanski, skyddspolisen
- dataombudsman Reijo Aarnio, dataombudsmannens byrå.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- utrikesministeriet
- justitieministeriet
- försvarsministeriet
- centralkriminalpolisen.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att säkerhetsutredningslagen ändras så att skyddspolisen blir den enda myndigheten inom inrikesministeriets förvaltningsområde som är behörig att göra säkerhetsutredningar. Dessutom föreslås det att lagen ändras så att undantaget från avgift för säkerhetsutredning inte längre omfattar ansökningar som har lämnats in av myndigheter eller läroanstalter inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Det föreslås också vissa ändringar av teknisk natur i lagen. Även i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet föreslås det en ändring av teknisk natur som gäller ändringssökande.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2017.

Betänkande FvUB 14/2016 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Säkerhetsutredningar endast genom skyddspolisen

Syftet med säkerhetsutredningslagen (726/2014) är att främja möjligheterna att förebygga verksamhet som kan medföra skada för statens säkerhet, försvaret, Finlands internationella förbindelser, den allmänna säkerheten eller något annat med dessa jämförbart allmänt intresse. Lagen skyddar också enskilda ekonomiska intressen av synnerligen stor betydelse och säkerhetsarrangemang för skyddet av dessa intressen. Säkerhetsutredningarna syftar till att säkerställa att personalen är tillförlitlig. Förfarandet bygger på en genomgång av tjänstemännens, arbetstagarnas eller arbetssökandes bakgrund. Att inhämta säkerhetsutredningar är ett viktigt inslag i säkerställandet av personalsäkerheten (FvUB 16/2014 rd).

I säkerhetsutredningslagen föreskrivs om vilka myndigheter som är behöriga att göra säkerhetsutredningar. I regel fattar skyddspolisen beslut om huruvida en normal säkerhetsutredning av person eller en säkerhetsutredning av företag ska göras. Skyddspolisen gör dessutom en begränsad säkerhetsutredning av person, om en sådan behövs för att uppfylla en internationell förpliktelse som gäller informationssäkerhet. En av Polisstyrelsen utsedd enhet inom polisförvaltningen fattar beslut om huruvida en begränsad säkerhetsutredning av person ska göras, om inte ärendet hör till skyddspolisen eller huvudstaben. Huvudstaben fattar beslut om huruvida en säkerhetsutredning av en person eller ett företag ska göras, om den som utredningen gäller arbetar eller kommer att arbeta inom försvarsmakten eller sköter ett uppdrag på förordnande av försvarsmakten eller om säkerhetsutredningen hänför sig till verksamhet eller upphandling inom försvarsmakten.

Nu föreslår regeringen att samtliga säkerhetsutredningar inom inrikesministeriets förvaltningsområde centraliseras till skyddspolisen. Enligt propositionsmotiven syftar centraliseringen till att förbättra säkerhetsutredningarnas kvalitet, förenhetliga förfarandena och tillämpningen och utveckla kompetensen. Centralisering till en enda organisation underlättar vägledningen och utbildningen och därmed förenhetligandet av förfarandena. Likformiga och konsekventa tillvägagångssätt effektiviserar verksamheten och säkerställer att inte bara företagen utan också de som är föremål för utredningarna behandlas jämlikt.

Skyddspolisen är sedan ingången av 2016 en polisenhet vid inrikesministeriet, medan den tidigare lydde under Polisstyrelsen. Enligt uppgift till utskottet har den centralisering av säkerhetsutredningar till skyddspolisen som vid ingången av 2016 genomfördes genom ett administrativt beslut redan lett till betydande fördelar när det gäller jämlikt bemötande av enskilda och av de organisationer som ansöker om säkerhetsutredningar. Det är viktigt också av den anledningen att säkerhetsutredningar innebär ett intrång i skyddet för personuppgifter och i andra grundlagsfästa rättigheter. Den nu föreslagna centraliseringen kan enligt utskottet också bidra till att säkerhetsutredningsförfarandet förbättras. Utskottet tillstyrker den föreslagna ändringen.

Avgifter för säkerhetsutredningar

För säkerhetsutredningar som de behöriga myndigheterna gör med stöd av säkerhetsutredningslagen tas det enligt den lagens 60 § 1 mom. hos sökanden ut en avgift med iakttagande av lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Enligt 60 § 2 mom. tas avgift dock inte ut för ge-

Betänkande FvUB 14/2016 rd

nomförande av en sådan säkerhetsutredning av person som den behöriga myndigheten gör på ansökan av en annan myndighet inom samma förvaltningsområde eller på ansökan av en läroanstalt.

I propositionen föreslås det att 60 § 2 mom. upphävs. Ändringen innebär i praktiken att skyddspolisens säkerhetsutredningar i fortsättningen är avgiftsbelagda också när de görs på ansökan av en annan myndighet inom inrikesområdets förvaltningsområde. Ändringen gäller inte utredningar som görs av huvudstaben.

Enligt propositionsmotiven har skyddspolisen gjort cirka 18 000 normala säkerhetsutredningar per år. Av dessa har cirka 5 500 varit avgiftsfria. Varje år görs cirka 200 omfattande säkerhetsutredningar. Skyddspolisen har de senaste tre åren fått cirka 1,2 miljoner euro per år i avgiftsintäkter. Intäkterna från de avgiftsbelagda utredningarna har enligt uppgift motsvarat kostnaderna för dem. Kostnaderna för avgiftsfria normala utredningar uppskattas enligt propositionsmotiven vara cirka 561 000 euro per år.

Enligt en uppskattning i propositionsmotiven har polisinsrättningarna gjort cirka 30 000 avgiftsbelagda begränsade säkerhetsutredningar per år. Därutöver har de gjort cirka 6 800 avgiftsfria begränsade säkerhetsutredningar. De årliga kostnaderna för avgiftsfria begränsade säkerhetsutredningar har varit cirka 300 000 euro.

Enligt huvudregeln i 4 § i lagen om grunderna för avgifter till staten ska statliga myndigheters prestationer vara avgiftsbelagda om det inte finns grundad anledning för avgiftsfrihet. Enligt 6 § 3 mom. i samma lag får det bestämmas att en avgift allmänt uppbärs till ett lägre belopp än prestationens självkostnadsvärde eller att avgift inte alls ska uppbäras, om det finns grundad anledning till detta av orsaker som hänför sig till hälso- och sjukvård, andra sociala ändamål, rättsvård, miljövård, utbildningsverksamhet eller allmän kulturverksamhet eller av orsaker som kan jämföras med dessa. I 6 § 4 mom. sägs vidare att när det bestäms att avgift ska uppbäras för en prestation, uppbärs motsvarande avgift också hos statliga myndigheter, om det inte finns särskilda skäl för något annat förfarande.

Utskottet understryker att enligt 8 § i lagen om grunderna för avgifter till staten är det ministeriet som beslutar för vilka prestationer hos myndigheter inom dess förvaltningsområde avgiften bestäms enligt prestationens självkostnadsvärde och för vilka prestationer och på vilken grund avgiftens storlek kan bestämmas med avvikelse från självkostnadsvärdet. Genom förordning av ministeriet föreskrivs om när myndigheternas prestationer är avgiftsbelagda. Enligt uppgift till utskottet bereds vid inrikesministeriet i skrivande stund en förordning om polisens avgiftsbelagda prestationer för 2017. I samband med beredningen avgörs också till vilken del säkerhetsutredningarna ska vara avgiftsbelagda också för myndigheterna inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Utskottet framhåller att behandlingsavgifterna för säkerhetsutredningar inte får påverka den lagfästa skyldigheten att ansöka om säkerhetsutredning på den nivå arbetsuppgiften kräver. Vid beredningen måste hänsyn också tas till att kostnaderna för säkerhetsutredningar inte ger negativa konsekvenser för ämbetsverkens ekonomi.

Enligt propositionsmotiven medför de föreslagna ändringarna inget behov av anslagsöverföringar eller tilläggsanslag i budgeten. På beslut av Polisstyrelsen överfördes de begränsade säkerhetsutredningarna till skyddspolisen vid ingången av 2016. I samband med det övergick också åtta

Betänkande FvUB 14/2016 rd

personer till skyddspolisen. Löneutgifterna för dem ska enligt uppgift till utskottet täckas genom avgifterna för säkerhetsutredningar.

Utlämnande av uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar

Enligt 50 § 2 mom. i säkerhetsutredningslagen får skyddspolisen trots sekretessbestämmelserna med hjälp av teknisk anslutning lämna de uppgifter som förtecknas i paragrafen till en av riksdagens kansli eller ett ministerium utsedd tjänsteman för att behovet att skaffa en säkerhetsutredning ska kunna bedömas. Regeringen föreslår att möjligheten att använda teknisk anslutning utvidgas så att den också gäller tjänstemän som utnämns av republikens presidents kansli och ämbetsverk inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Utskottet anser att förslaget är befogat. Säkerhetsutredningarna ska enligt vad som ovan sagts i princip vara avgiftsbelagda också för ämbetsverk inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Dessa ämbetsverk ansöker på grund av uppgifternas karaktär ofta om säkerhetsutredningar. En av ämbetsverket utnämnd tjänsteman med användarrätt till registret kan kontrollera om en person tidigare varit föremål för säkerhetsutredning. Den föreslagna ändringen kan bidra till minskat antal interna säkerhetsutredningar och därmed också till minskade kostnader. Samtidigt vill utskottet dock betona att antalet anställda som har rätt att använda registret över säkerhetsutredningar måste vara begränsat. Utskottet vill också påskynda införandet av registret.

Sammanfattning

Sammantaget anser förvaltningsutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen utan ändringar.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 122/2016 rd utan ändringar.

Helsingfors 22.9.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
vice ordförande Timo V. Korhonen cent
medlem Mika Kari sd
medlem Elsi Katainen cent
medlem Antti Kurvinen cent
medlem Mikko Kärnä cent
medlem Olli-Poika Parviainen gröna
medlem Wille Rydman saml
medlem Vesa-Matti Saarakkala saf

Betänkande FvUB 14/2016 rd

medlem Matti Semi vänst
medlem Mari-Leena Talvitie saml
ersättare Pertti Hakanen cent.

Sekreterare var

riksdagssekreterare Henri Helo.